

TOIMINTA-
SUUNNITELMA

2022

KYÖN JA TALOUDEN
TUTKIMUS
EST 1971
Labore

SISÄLTÖ

LABOREN TARINA	3
JOHTAJAN KATSAUS	4
TUTKIMUS- JA JULKAISUTOIMINTA	5
TOHTORIHAUTOMO	6
TUTKIMUSLOHKOT	7
TYÖMARKKINAT	8
JULKINEN TALOUS	10
MAKROTALOUS, ENNUSTE JA TALOUSKEHITYKSEN SEURANTA	12
VIESTINTÄ JA TUKIPALVELUT	15
M&A-PODCAST	16
TALOUS & YHTEISKUNTA -LEHTI	17

Laboren tarina

Moninaisten vaatimusten ja muutosten ristipaineessa, informaation hyökyäallon alla ihminen on usein voimaton ja eksyksissä. Informaatiota on tarjolla ähkyksi asti. Sen sijaan luotettavasta tiedosta ja syvällisistä näkemyksistä on pulaa.

Silloin kuvaan astumme me. Teemme tieteellisesti korkeatasoista ja ajankohtaista tutkimusta, joka tähtää ihmisten hyvinvointiin. Etsimme ne olennaiset aiheet, näkökulmat ja muuttujat, jotka tekevät yhteiskunnastamme tasa-arvoisemman paikan asua, elää ja yrittää. Uskomme oikeudenmukaiseen siirtymään. Suuressakin murroksessa yhteiskunnan pitää huolehtia heikoimmistaan. Taloustieteellisellä tutkimustiedolla voi todellakin parantaa maailmaa ja se tapahtuu yhteiskunnallisen keskustelun kautta.

Erehtymättömiä emme ole, tarvittaessa olemme itsemme kriitikko. Kiihkeässä yhteiskunnallisessa keskustelussa emme pelkää mennä väliin rakentamaan keskinäistä ymmärrystä ja kompromisseja – tutkimustiedolla argumentoiden. Emme räksytä emmekä puhu ohi vaan vastaamme aina asiallisesti ja selkeästi. Tutkimuksen arvo nousee, kun sen tulokset ymmärretään laajasti.

Toimintasuunnitelma 2022

Laitoksen tutkimustoiminta painottuu edelleen kolmeen taloustieteen tutkimuslohkoon: työn taloustiede (ml. koulutuksen taloustiede), julkinen talous ja makrotaloustiede. Jälkimmäiseen kuuluvat talousennusteet sekä toimialaennuste. Näistä edellinen ilmestyy kahdesti vuodessa (kevällä ja syksyllä) ja jälkimmäinen kerran (kesäkuussa). Syksyn ennusteen yhteydessä julkaistaan edelleen myös esimerkkiperheiden ostovoi-
malaskelmia.

Laitoksessa ollaan rakentamassa kahta lohkorajaa ylittävää tutkimusohjelmaa. Innovaatiot ja kasvu -ohjelmassa keskitytään pitkän aikavälin talouskasvun tekijöihin ja näkyymiin. Palkanmuodostus-ohjelmassa puolestaan tarkastellaan palkkojen kehitystä yksityiskohtaisesti yksilötason ja yritystasolta käsin sekä palkkakehityksen kytkeytymistä kustannuskilpailukykyyn.

Lohkojen ja ohjelmien tutkimusaiheet koskevat ajankohtaisia talouspoliittisia kysymyksiä: työmarkkinoiden toimivuus ympä-

ristössä, jota huojuttaa globaalin talouden ja ilmastomuutoksen kehityskulut, julkisen talouden sopeutumistarpeet, pitkän aikavälin talouskasvun edistäminen sekä eriarvoisuuden kasvun hillintä.

Laitoksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus perustuu edelleen merkittävässä määrin siihen, että sekä omaa että muualla tehtyä korkeatasoista tieteellistä tutkimustietoa tuodaan ymmärrettävästi yhteiskunnalliseen keskusteluun. Väliytiskanavina toimivat Talous & Yhteiskunta-lehti, M&A-podcast sekä asiantuntijoidemme esiintymiset erilaisissa tilaisuuksissa sekä tiedotusvälineissä. Lisäksi laitoksen asiantuntijat antavat lausuntoja poliittisen valmistelun tarpeisiin.

Laitos jatkaa vahvaa verkostoitumista sekä kotimaisiin että kansainvälisiin yliopistoihin ja tutkimuslaitoksiin. Teemme tutkimusyhteistyötä arvostettujen ulkomaisen tutkijoiden kanssa. Tutkimustoiminnan vahvistamiseksi laitokseen on palkattu osa-aikaiseksi tieteelliseksi neuvonantajaksi

professori Ari Hyytinen (Hanken). Vuoden aikana pohditaan lisärekrytointien ja verkostojen laajentamisen tarvetta.

MIKA MALIRANTA
johtaja

Labore

Toiminnan päälinjat

Tänä vuonna Labore jatkaa laadukkaaseen, soveltavaan tutkimukseen tähtäävää toimintaa. Laitoksen tutkimustoiminnassa yhdistyvät akateeminen kunnianhimo ja tarve tuottaa tietoa päätöksenteon tueksi. Tutkimusta tehdään pääsääntöisesti empiirisiin, taloustieteen eturintaman käyttämin menetelmin työmarkkinoiden, julkisen talouden ja makrotalouden aiheista. Tieteellisen laadun varmistamiseksi tutkimukset pyritään toteuttamaan niin, että niiden tuloksia voidaan julkaista vertaisarvioituissa tieteellisissä aikakauskirjoissa.

Vuoden aikana toteutettavien hankkeiden sisältöä ohjaa osaltaan muun muassa Suomen Akatemian, Strategisen tutkimuksen neuvoston ja valtioneuvoston kanslian kilpailujen tutkimusrahoitushakujen alkuvuoden rahoituspäätökset. Koska keskusjärjestö Akava vetäytyi viime vuonna laitoksen kannatusyhdistyksestä, ulkoisen rahoituksen hankinta korostuu Laboren toiminnassa nyt aiempaakin enemmän. Laitoksen jäljellä olevien rahoittajien tuki mahdollistaa pitkäjänteisen, korkeatasoisen tutkimukseen tähtäävän toiminnan, ja heidän tarjoamansa ylimääräinen

ns. siltarahoitus tarjoaa laitokselle edellytyksiä sopeutua uuteen tilanteeseen.

Laboren tälle vuodelle varmistuneissa hankkeissa korostuu ratkaisujen löytäminen Suomen talouden ja yhteiskunnan lyhyen ja pitkän tähtäimen haasteisiin. Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamassa Sustageable-hankkeessa Laboren tutkijat osallistuvat taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävään kehitykseen tähtäävään hyvinvoinnin jakautumisen ja työurien tutkimukseen. Valtioneuvoston kanslian rahoittamassa hankkeessa tutkijat tarkastelevat koronaviruksen ja siihen liittyvien rajoitustoimien taloudellisten vaikutusten kohdentumista. Makrotalouden lohkolla edistetään suomalaista innovaatioperusteisen, pitkän tähtäimen talouskasvun tutkimusta Palkansaajasäätiön rahoituksen turvin. Sekä tässä työssä että laitoksen muussa tutkimustoiminnassa korostuu Suomen koulutusjärjestelmään liittyvä tutkimus, joka on viime vuosina noussut yhdeksi laitoksen merkittävistä vahvuusalueista.

Tutkimustoiminnan ohella Laboren tutkijat ovat aktiivisesti mukana yhteiskunnallisessa keskustelussa tutkimustulostensa

ja tutkimuskirjallisuuden tuntemuksensa avulla. Vaikuttamista tehdään muun muassa hankkeista julkaistavien raporttien, laitoksen omassa Talous & Yhteiskunta -lehdessä ja muualla julkaistavien kirjoitusten, Labore-blogin, M&A-podcastin, eduskunnalle annettavien suullisten ja kirjallisten lausuntojen sekä sosiaalisen median kautta.

Laboren tutkijakunnassa on tapahtunut viime vuosina runsaasti muutoksia erityisesti laitoksella pitkän uran tehneiden, ansioituneiden tutkijoiden eläköitymisten seurauksena. Tutkijakunnassa on nyt poikkeuksellisen paljon nuoria, lahjakkaita, uransa alkuvaiheessa olevia tutkijoita ja muun muassa neljä tuoretta tohtoria. Vaikka pitkän tutkijakokemuksen puute tuo lyhyellä tähtäimellä haasteita esimerkiksi tutkimusrahoituksen hankintaan, on tutkijakunnassa nyt runsaasti potentiaalia kehittymiseen ja uusien tutkimussuuntien löytämiseen. Tämä luo uskoa siihen, että tutkimuslaitoksella on edessään menestyksenkäitä vuosia.

TUOMO SUHONEN
tutkimusjohtaja, tutkimusohjaaja

Labore

Tohtorihautomo

Labore osallistuu kokoonsa nähden suurella roolilla kansalliseen taloustieteen tutkijakoulutukseen jatkamalla tohtorihautomon toimintaa, jota Palkansaajasäätiö osittain rahoittaa. Tohtorihautomon kolme taloustieteen jatko-opiskelijaa jatkavat hautomossa vuonna 2022. Tohtorihautomon tavoitteena on kannustaa jatko-opiskelijoita suuntautumaan soveltavan taloustieteen aloille, joita laitoksessa tutkitaan.

TUOMO SUHONEN
tutkimusjohtaja, tutkimusohjaaja

TOHTORIHAUTOMOSSA VÄITÖSKIRJAA TÄLLÄ HETKELLÄ VALMISTELEVAT

SAMI JYSMÄ
Julkinen talous

TIINA KUUPPELOMÄKI
Työmarkkinat

AAPO STENHAMMAR
Julkinen talous

Tutkimuslohkot

TYÖMARKKINAT

Työmarkkinoiden tutkimuksella on keskeinen asema tutkimuslaitoksemme toiminnassa. Teemme palkansaajien ja poliittisen päätöksen kannalta merkityksellisiä tutkimushankkeita. Tutkimuksen ohella tavoitteenamme on tutkimuksen ratkaisukeskeisyys ja vuorovaikutus tiedon hyödyntäjien kanssa. Empiirisissä tutkimuksissa hyödynnämme pitkälti erilaisia mikroaineistoja.

TUOMO SUHONEN

tutkimusjohtaja, tutkimusohjaaja

JULKINEN TALOUS

Julkistaloustieteessä tutkitaan julkista politiikkaa tehokkuuden ja tulonjaon näkökulmasta. Tehokkuudella tarkoitetaan sitä, että otetaan huomioon ihmisten käyttäytymisen muutokset uudistuksia tehtäessä. Tulonjaolla tarkoitetaan sitä, että otetaan huomioon se, että euro pienituloiselle on tärkeämpi kuin euro suurituloiselle.

HANNU KARHUNEN

tutkimusohjaaja

MAKRO- JA TOIMIALATUTKIMUS

Makrotaloustieteellisen ja talouspolitiikan tutkimuksen ohella makrotalouden lohko johtaa Palkansaajien tutkimuslaitoksen talousennusteen laadintaa ja laatii toimialakohtaisia selvityksiä. Osallistumme myös talouspoliittiseen keskusteluun ja arvioimme kriittisesti talouspoliittisessa päätöksenteossa hyödynnettyjen laskelmien menetelmällistä perustaa.

ILKKA KIEMA

tutkimusohjaaja

Työmarkkinalohko

Työmarkkinatutkimuksen lohkon toimintavuoden hankkeissa keskeisessä roolissa ovat Suomen työmarkkinoiden ja koulutusjärjestelmän toiminta ja niihin liittyvien politiikka-toimien vaikutukset. Toimintavuonna päättyvät valtioneuvoston kanslian rahoittamat hankkeet, jotka tarkastelevat koronakriisin taloudellisten vaikutusten kohdentumista, työvoimakoulutuksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä työvoimapalvelujärjestelmän toimintaa. Päätökseen saadaan myös opetus- ja kulttuuriministeriön monivuotinen hanke, jossa tutkitaan korkeakoulujen opiskelijavalintauudistuksen vaikutuksia. Lohkolla tehdään tutkimusta myös muun muassa työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmista ja polarisaatiosta sekä korkeakoulutuksen alueellisista vaikutuksista.

KORONAKRIISIN TALOUDELLISTEN VAIKUTUSTEN KOHDENTUMINEN

Viimeiset kaksi vuotta maailmaa ravistellut koronapandemia on miljoonien kuolemien ja pitkäaikaisten terveysongelmien ohella aiheuttanut merkittävää taloudellista tuhoa sosiaalisesta kanssakäymisestä riippuvilla toi-

mialoilla, joilla viranomaisten rajoitustoimet ja ihmisten vapaaehtoinen kontaktien välttely ovat pahimmillaan lopettaneet liiketoiminnan tai keskeyttäneet sen pitkiksi ajoiksi. Labore on mukana ajankohtaisessa koronakriisin yhteiskunnallisten vaikutusten tutkimuksessa yhdessä VATT:n tutkijoiden kanssa toteutettavan VN TEAS -hankkeen kautta. Hanke keskittyy tarkastelemaan koronakriisin taloudellisten vaikutusten kohdentumista eri ihmisryhmiin Suomessa.

Hankkeessa hyödynnetään monipuolisia, koko väestön kattavia tutkimusaineistoja ja tarkastellaan ihmisten tulojen ja työllisyyden muutosten lisäksi sitä, miten olemassa olevat instituutiot, kuten sosiaaliturva ja verotus. Toisaalta kriisin aikaiset rajoitustoimet ovat vaikuttaneet eroja pehmentävästi tai niitä suurentaen. Laboren tutkijoiden työ keskittyy erityisesti rajoitustoimien, kuten kokoontumisrajoitusten ja tilojen sulkemisten, vaikutusten tarkasteluun, missä käytetään hyväksi rajoitustoimien eriaikaista käyttöönottoa eri sairaanhoitopiireissä ja kunnissa. Vertailemalla esimerkiksi lähekkäisissä tai epidemiakehitykseltään samankaltaisissa kunnissa

työskenteleviä, mutta erilaisten rajoitustoimien kohteeksi joutuneita ihmisiä voidaan rajoitustoimien vaikutus erottaa pandemian yleisen kehityksen ja muiden ajassa muuttuvien tekijöiden vaikutuksista.

Suomea koskevien empiiristen analyysien lisäksi tutkijat tarkastelevat kansainvälisen kirjallisuuden pohjalta sitä, miten taloudellisten vaikutusten kohdentuminen sekä instituutioiden ja rajoitustoimien vaikutus Suomessa vertautuu muissa maissa havaittuun kehitykseen. Hankkeen osuuden toteutuksesta vastaavat työmarkkinalohkon tutkijat Tuomo Suhonen, Eetu Isotalo ja Juuso Villanen yhdessä makrotalouden lohkon Sakari Lähdemäen kanssa. Hanke alkoi viime vuoden syksyllä, ja hankkeen tulokset ovat aikataulun mukaan valmiina kesäkuussa 2022.

OPISKELIJAVALINTOJEN UUDISTAMISEN SEURANTATUTKIMUS

Korkeakoulujen opiskelijavalintoja on viime vuosina uudistettu merkittävästi aiempaa keskitetymppään suuntaan. Viimeisimmän keväällä 2020 voimaan astuneen uudistuksen

Labore

tavoitteena oli, että puolet korkeakouluopiskelijoista valittaisiin jatkossa suoraan ylioppilas- tai ammatillisen koulutuksen todistuksen perusteella. Uudistus on herättänyt laajaa yhteiskunnallista keskustelua. Uudistuksen kannattajat ovat korostaneet uudistuksen vähentävän hakukustannuksia ja todennäköisesti nopeuttavan opintoihin pääsyä. Vastustajat ovat olleet huolissaan erityisesti lukio-opiskelijoiden uudistuksen myötä kasvaneesta paineesta valita lukiossa sisään pääsyn kannalta oikeita aineita ja suoritua hyvin ylioppilaskirjoituksista.

Vuonna 2019 alkaneessa ja toimintavuonna päättyvässä opetus- ja kulttuuriministeriön hankkeessa Laboren tutkijat Hannu Karhunen ja Tuomo Suhonen ovat yhdessä VATT:in Tuomas Pekkarisen ja Tuomo Virkolan kanssa tarkastelleet opiskelijavalinnan uudistusten, ja erityisesti todistusvalinnan käyttöönoton, vaikutuksia tehokkuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Hankkeessa hyödynnetään laajoja Opetushallituksen ja korkeakoulujen rekisteriaineistoja opiskelijavalinnoista ja korkeakouluopiskelijoiden opintosuorituksista yhdistettynä Tilastokeskuksen koko väestön kattaviin rekisteriaineistoihin, jotka mahdollistavat muun muassa korkeakouluhakijoiden perhetaustan tarkastelun. Hankkeessa tehdään kuvailevaa tarkastelua pitkän ja lyhyen aikavälin muutoksista korkeakouluhakijoiden hakukäyttäytymisessä ja korkeakouluihin

valittujen taustassa. Lisäksi tarkastellaan todistusvalinnalla valittujen osuuden vaikutusta koulutusohjelmien hakijoiden ja valittujen taustaan ja suoriutumiseen hyödyntämällä vertailuryhmänä sellaisia koulutusohjelmia, joissa todistusvalinnan osuus ei juuri muuttunut keväällä 2020.

Kevään 2020 opiskelijavalintoihin ulottuvia kuvailevia tuloksia julkaistiin alkuvuonna 2021 VATT:in sarjassa ilmestyneessä hankkeen väliraportissa. Keväällä 2022 ilmestytävä loppuraportti täydentää kuvaa opiskelijavalinnan uudistusten vaikutuksista uusien kuvailevien tarkastelujen ja vaikuttavuusanalyysin tulosten avulla.

BFORE – BARGAINING FOR EQUALITY – STRENGTHENING COLLECTIVE BARGAINING SYSTEMS TO ENSURE FAIR WAGES AND ADDRESS INCOME INEQUALITY IN EUROPE

Työehtosopimusmallit vaihtelevat maiden välillä Euroopassa. Erilaisilla malleilla on myös erilaisia vaikutuksia palkkahajontaan ja taloudelliseen eriarvoisuuteen.

Bargaining for Equality- tutkimushankkeen keskeisenä tavoitteena on analysoida eurooppalaisten maiden sopimusjärjestelmiä ja käytäntöjä, sekä niiden yhteyttä taloudelliseen eriarvoisuuteen. Viime vuoden loppupuolella käynnistyneen kaksivuotisen tutkimushank-

keen toteuttavat yhteistyössä kuudesta eri EU-maasta tulevat konsortioikumppanit. Hanke on Euroopan Unionin rahoittama.

Hankkeen tutkimustehtävät on organisoitu neljäksi erilliseksi työpaketiksi. Vuonna 2022 Merja Kauhanen osallistuu työpakettiin ”Comparative analysis on industrial relations, bargaining strategies, practices and processes, in the EU27, Norway and UK”. Analyysissä tuotetaan maavertailu työmarkkinasuhteiden ja työehtosopimusjärjestelmän muutoksista (mm. tyypit, koordinaation muoto, työehtosopimusten kattavuus, työtaistelutoimet, järjestäytymisasteet, työntekijöiden edustuksen muodot) EU-maissa, Norjassa ja Isossa-Britanniassa ja kartoitetaan myös potentiaalisia tekijöitä muutosten taustalla. Lisäksi hyödyntäen hankkeen työpaketti 1:ssä luotua analyysikehikkoa tutkitaan myös näiden muutosten yhteyttä minimipalkkoihin, palkanmuodostukseen ja taloudelliseen eriarvoisuuteen. Analyysi toteutetaan kuvailevia tilastoanalyysseja ja regressioanalyysseja hyödyntäen. Analysoitava aineisto kerätään jo valmiina olevista, useista eri aineistoista. Analyysin tulokset julkaistaan erillisessä raportissa vuoden 2022 loppupuolella.

TUOMO SUHONEN
tutkimusjohtaja, tutkimusohjaaja

Labore

Julkisen talouden lohko

Tutkimus ja tutkimusyhteistyö jatkuu julkisen talouden loholla varsin kansainvälisissä merkeissä vuoden 2022 aikana. Sami Jysmä on koko vuoden tutkijavierailulla Harvardissa ja NBER:ssä viimeistellen mm. makeisveron vaikutuksia käsittelevää tutkimusta. Toni Juuti on syksystä alkaen vuoden vierailulla UC Berkeley -yliopistossa professori Emmanuel Saezin kutsusta tavoitteenaan oman tutkimuksen ja tutkimusyhteistyön kehittäminen. Aapo Stenhammar vierailee lyhyen jakson kevään 2022 aikana Tukholman yliopiston IIES:ssä professori Peter Nilssonin vieraana.

Tutkimustyötä jatketaan niin uusien kuin jo päätyneiden hankkeiden pohjalta. Toni Juuti, Petri Böckerman, Henri Keränen (VATT) ja Tuomas Kosonen (VATT) tutkivat hankkeessa kaupan alalla ja majoitus- ja ravintola-alalla 1990-luvun laman aikana toteutettua sopimusta nuorten työllistämisedellytysten parantamiseksi. Jani-Petteri Olikainen jatkaa tutkijakumppaneiden kanssa tutkimustaan lasten kognitiivisiin ja ei-kognitiivisiin kykyihin käsittelevien tutkimusten osalta. Ohto Kanninen yhdessä Hannu Karhusen, Etlan Terhi Maczulskijin sekä VATT:n

Terhi Ravaskan jatkavat tutkimustaan elottojärjestelmän tuottamien efektiivisten veroasteiden vaikutuksesta työn tarjontaan.

SUSTAGEABLE -HANKE

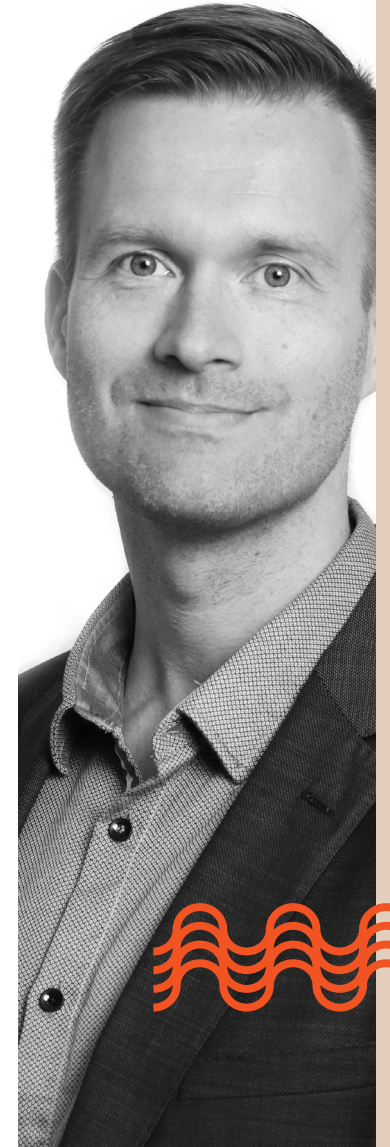
Toni Juuti, Ohto Kanninen ja Hannu Karhunen aloittavat SustAgeable -hankkeen kuuluvan tutkimustyön Laboressa. Akatemian rahoittamassa hankkeessa etsitään ratkaisuja taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävään tulevaisuuteen. Toni Juuti ja yhdessä VATT:n Terhi Ravaskan kanssa pyrkivät kehittämään Suomelle tuloeroja tarkasti mittaavaa kansantalouden jakaumatilinpitoa. Tässä ns. DINA-hankkeessa rakennetaan laajaan kansainväliseen tutkimusagendaan liittyen standardoituja tulo- ja varallisuuseromittareita. Tarkastelussa katetaan koko Suomen kansantulo huomioimalla kansainvälisesti poikkeuksellisella tarkkuudella yritysvarallisuus, eläkejärjestelmän sisältämät varat sekä mm. terveyspalveluiden hyödyntäminen.

Ohto Kanninen toteuttaa hankkeessa eläketutkimusta. Hankkeen alla tutkitaan mm. vuosien 2005 ja 2017 eläkeuudistus-

ten sekä takuueläkeuudistuksen vaikutuksia työn tarjontaan ja terveyteen. Kanninen tutkii yhdessä Petri Böckermanin kanssa mm. takuueläkkeen vaikutusta terveyteen ja eläköitymiseen. Terveyden ja tulojen välillä olevan yhteyden kausaalisuutta tutkitaan käyttämällä hyväksi takuueläkkeen aiheuttamaa muutosta käytössä oleviin tuloihin pienituloilla eläkeläisillä. Hankkeeseen liittyy vuoden aikana Ozan Yanar.

Hankkeessa suunnitellaan tarkasteltavan kahdessa eri tutkimuspaperissa erikseen takuueläkkeen vaikutusta terveyteen ja työn tarjontaan. Takuueläkkeen lisäksi hankkeessa tarkastellaan erikseen kansaneläkkeen muutosten vaikutuksia terveyteen ja työn tarjontaan. Vuoden 2017 eläkeuudistuksen yhteydessä peruttiin monia muutoksia, joita toteutettiin vuoden 2005 uudistuksessa. Kanninen tutkii yhdessä VATT:n Terhi Ravaskan kanssa vuoden 2017 "käänteisen" uudistuksen vaikutuksia vertaillen niitä vuoden 2005 uudistukseen.

Hannu Karhunen osallistuu SustAgeable-hankkeen toisen työpaketin tutkimukseen keskittyen ulkomaalaisiin korkeakouluopis-

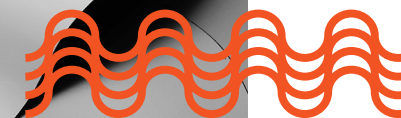
Labore

kelijoihin. Tutkimuksen tarkoituksena on yhteistyössä VATT:n Hanna Pesolan kanssa mm. selvittää ulkomaalaislain vuoden 2014 muutoksen vaikutuksia. Reformilla pidentettiin Suomessa tutkinnon suorittaneelle työnhakua varten myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika kuudesta kuukaudesta enintään yhteen vuoteen.

Tutkimushankkeen teemaan ja hankkeeseen liittyen Hannu Karhunen jatkaa kansainvälisiin tutkinto-opiskelijoihin liittyvää tutkimusta keskittyen mm. EU/ETA-maiden ulkopuolisille hakijoille asetettujen luku-kausimaksujen vaikutusten analysointiin. Kyseistä tutkimusta tehdään yhteistyössä Koulutuksen tutkimuslaitoksen akatemi-antutkijan Charles Mathiesin kanssa. Tutkimusteemaan liittyen professori Stephen Desjardins (Michiganin yliopisto) vierailee Laboressa jo myönnetyn Fulbright- rahoituksen avulla noin neljän viikon ajan kevään 2022 aikana.

HANNU KARHUNEN
tutkimusohjaaja

Makrotalous, ennuste ja talouskehityksen seuranta

Vuonna 2021 makrolohkon uudeksi painopistealueeksi nostettiin innovaatioperustainen kasvututkimus, jossa tarkastellaan tutkimus- ja kehitysinvestointien sekä yritysten henkilöstön koulutustason yhteyksiä työn tuottavuuteen ja talouskasvuun. Vuonna 2021 uutta painopistealuetta koskevien tutkimusten aiheita kartoitettiin, ja niiden pohjaksi ryhdyttiin laatimaan kirjallisuuskatsausta. Kirjallisuuskatsaus on tarkoitus julkaista kuluvana vuonna Laboren raporttisarjassa. Uutta painopistealuetta koskeva tutkimus tulee osin perustumaan innovaatioperustaiseen makrotaloudelliseen mallikehikkoon ja osin toimialatalouden alaan kuuluviin yksinkertaisempiin malleihin. Toimialataloustieteellisessä tutkimuksessa tarkastellaan yritystasolla mm. tutkimus- ja kehitysinvestointien jakautumista erityyppisten yritysten kesken sekä niiden vaikutuksia yritysten menestykseen.

Makrotaloustieteellisissä mallikehikoissa ei ole perinteisesti otettu huomioon yri-

tysten innovatiivisuuden tai yritysten välisen kilpailun merkitystä talouskasvulle, vaan niissä yritykset on usein oletettu keskenään samanlaisiksi ja täydellisen kilpailun markkinoilla toimiviksi. Tällaisissa malleissa tuotannossa käytetyn teknologian tasoa kuvaavan kokonaistuottavuuden kasvu oletetaan yleensä eksogeeniseksi eli mallin ulkopuolisin kriteerein kiinnitetyksi suureeksi, johon yritysten innovatiivisuus ei vaikuta.

Uudemmissa innovaatioperustaisissa eli endogeenisissä mallikehikoissa kokonaistuottavuuden kasvua selitetään vanhoja tuotteita uusilla korvaavalla luovalla tuholla tai tuotevalikoiman kasvulla. Innovaatioperustaiset kasvumallit mahdollistavat yritysten tosiasiallista innovatiivisuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä koskevien mikrotason tietojen hyödyntämisen talouskehityksen arvioinnissa sekä innovaatiopolitiikan pitkän tähtäimen vaikutusten arvioinnin. Labore tulee kehittämään tällaisten mallien suomalaiseseen aineistoon sovitettuja versioita tehden

mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä muiden taloudellisten tutkimuslaitosten kanssa.

Työn tuottavuuskehitys kytkeytyy myös julkisen talouden velkakestävyyteen. Suomessa yleisessä käytössä olevat kestävyysvajelaskelmat hyödyntävät Euroopan komission arvioita Suomen kansantalouden kokonaistuottavuuden pitkän tähtäimen kehityksestä, eivätkä ne ota huomioon innovaatiopolitiikan vaikutusta kokonaistuottavuuteen. Hankkeessa tarkastellaan vuonna 2022 laadittavan kirjallisuuskatsauksen pohjalta myös innovaatiopolitiikan pitkän tähtäimen vaikutusta Suomen kokonaistuottavuuteen sekä kokonaistuottavuuden kasvuvauhtia ja sitä vastaavaa kestävyysvajetta eri politiikka- valintoja vastaavissa skenaarioissa.

TALOUSENNUSTE

Työn ja talouden tutkimus Labore julkaisee kuluva vuoden aikana talousennusteensa kahdesti, huhtikuussa ja syksyllä. Kesällä

Labore

ja vuoden lopulla julkistetaan lisäksi lyhyt ennusteen arviointi. Talousennuste hyödyntää kansantalouden tilinpidon mukaista ennustekehikkoa, Laboren omaa makrotaloustieteellistä mallia sekä joitakin yksinkertaisempia Laboressa kehitettyjä autoregressiivisiä malleja. Viime vuosien tapaan ennustetyössä painotetaan kvantitatiivisen suhdanne-ennusteen ohella erillistekstejä, joissa tarkastellaan mm. työmarkkinoita ja julkistaloustiedettä.

Ennustepäällikkönä toimii Sakari Lähdemäki. Ennusteryhmän muut jäsenet ovat Toni Juuti, Ilkka Kiema, Essi Lindberg, Mika Maliranta, Aila Mustonen, Milla Nyssölä ja Jani-Petteri Ollikainen.

Vuonna 2022 ennusteen laadinnan välineistöä kehitetään ensisijaisesti makrotaloustieteellisen mallin osalta. Mallin uudistamisesta vastaa Ilkka Kiema.

TOIMIALAENNUSTE

Palkansaajien tutkimuslaitoksen vuosittaisen toimialaennusteen laadinta keskeytyi vuonna 2016. Vuoden 2016 jälkeen laitos julkaisi teollisuuden ja yksityisten palvelujen aloja kattavasti tarkastelevan toimialaennusteen sijasta yksittäisiä toimialoja koskevia katsauksia. Viime vuonna toimialaennustetoiminta käynnistettiin uudel-

leen, ja samalla kehitettiin toimialaennusteen perustana toimivaa mallia. Ennusteet niin kaupan, liike-elämän palveluiden, matkailu- ja ravintola-alan sekä teollisuuden ja rakentamisen aloille laadittiin uutta mallinusta hyödyntäen.

Tänä vuonna Laboren toimialaennuste laaditaan vuoden 2021 uudistustyön pohjalta. Uudistuksen seuraavassa vaiheessa ennusteeseen mm. sisällytetään aiheiltaan vaihtuvia erillistekstejä, joissa tarkastellaan laajemmin ja syvällisemmin ennustetta rahoittavien liittojen kannalta relevantteja erityiskysymyksiä. Erillisteksteissä on suunniteltu tarkasteltavan muuan muassa kilpailukyvn viimeaikaista kehitystä toimialoittain. Vuoden 2022 toimialaennuste julkaistaan kuluvana vuonna kevään lopulla tai kesäkuussa.

TUOTTAVUUSLAUTAKUNTA

Valtiovarainministeriön yhteydessä toimiva tuottavuuslautakunta seuraa Suomen talouden tuottavuutta ja kilpailukykyä. Se julkaisee niiden kehitystä kuvaavan raportin vuosittain. Laborea lautakunnassa edustaa Ilkka Kiema, ja myös Mika Maliranta on lautakunnan jäsen. Vuonna 2022 tuottavuuslautakunnan raportti julkaistaan luultavasti alkusyksystä.

FINANSSIPOLITIIKAN VIRITYS JA TALOUSKASVU

Hankkeessa arvioidaan finanssipolitiikan tehokkuutta Suomessa uudella menetelmällä, joka perustuu uudelleen tapaan arvioida finanssipoliittista kerrointa. Finanssipoliittinen kerroin kuvaa julkisten menojen lisäyksen vaikutusta bruttokansantuotteeseen, ja se on suuruudeltaan bruttokansantuotteen kasvun ja menolisäyksen suhde. Jos kerroin on suuruudeltaan suurempi kuin yksi, menolisäyksen epäsuorat vaikutukset tekevät bruttokansantuotteen kasvusta suurempaa kuin lisäys itse. Finanssipoliittinen kerroin on yksi oleellinen kriteeri arvioitaessa finanssipolitiikan virityksen (elvyttävyyden tai kiristävyyden) vaikutuksia talouskasvuun keskipitkällä aikavälillä.

Uudessa menetelmässä määriteltiin uusi vientimaiden ennalta arvaamatonta talouskehitystä hyödyntävä instrumenttimuuttuja, jota voidaan hyödyntää ns. rakenteellisen VAR-mallin identifioimiseen pienessä avotalousdessa. Vuoden 2020 lopulla hankkeesta julkaistiin Laboren työpaperi-sarjassa, ja siinä uutta menetelmää sovellettiin Suomen ohella Kanadaan. Viime vuoden aikana työpaperia työstettiin edelleen ja näyttäisi, että uusi instrumentti toimii muidenkin maiden kuin Suomen ja Kanadan tapauksessa. Kulu-

van vuoden aikana menetelmää sovelletaan tarkemmin Suomen aineistoon. Tutkimuksen tässä osassa pyritään selvittämään finanssipoliittisen elvytyksen tehon mahdollisia eroja investointeja ja muita julkisia menoja lisättäessä. Lisäksi tarkastellaan elvytyksen tehoa erikseen matala- tai korkeasuhdanteessa. Tutkimuksen uudesta osasta on tarkoitus julkaista aiemmasta työpaperista erillinen tutkimus vuoden lopulla. Laboresta hankkeeseen osallistuu Sakari Lähdemäki, ja sitä rahoittaa Palkansaajasäätiö.

ILKKA KIEMA
tutkimusohjaaja

Viestintä ja tukipalvelut

Vuonna 2022 jatkamme Laboren uudistuneen brändin ja tutkimuslaitoksella tehtävän tutkimustyön tunnetuksi tekemistä useilla rintamilla. Medianäkyvyyden laadullinen kasvattaminen on eräs viestinnän tärkeimmistä tavoitteista, johon pyrimme ylläpitämällä vanhoja ja rakentamalla uusia suhteita mediaan. Parantamalla asiantuntijoidemme valmiuksia he voivat itse tehdä vaikuttavaa asiantuntijaviestintää.

TUTKIJAN YHTEISKUNNALLINEN VAIKUTTAMINEN ON YHÄ TÄRKEÄMPÄÄ

Laboressa työskentelee 25 henkilöä, joista valtaosa on taloustieteen tohtoreita. Viestinnän yksi tärkeimmistä tehtävistä on asiantuntijoidemme tukeminen tutkimusviestinnässä.

Tänä vuonna valmennamme henkilöstöämme erityisesti media- ja esiintymisosaamisessa. Poliittikkarelevantin tutkimuksen eteenpäin viestimisessä on huomioitava erityisesti tutkimuslaitoksen moninaiset kohderyhmät. Tutkimusviestinnässä onnistuminen on aivan yhtä tärkeää, oli sitten kyse tutkija-

seminaarista, taustayhteisölle suunnatusta tutkimusfoorumista, lausunnon antamisesta eduskunnassa tai haastattelun antamisesta TV:ssä tai radiossa. Suurelle yleisölle viestittäessä oman tutkimuksen tulosten ja johtopäätösten kiteyttäminen erottuvaksi viestiksi asiapitoisuudesta tinkimättä on taito, jossa haluamme tutkimuslaitoksena tulla tänä vuonna entistä paremmaksi.

Nykyaikaisessa tiedeviestinnässä on kyse enemmänkin vuorovaikutuksesta kuin tiedon jakamisesta. Taitavan tiedeviestijän uusia tärkeitä taitoja ovat aktiivinen kuuntelu ja kyky ymmärtää ihmisten tunteita. Yhteiskunnallisesta päätöksenteosta ja sen vaikutuksista puhuttaessa on mukana aina tunteita, joskus jopa traumoja. Näin ollen myös tutkimusviestinnässä on syytä valmistautua vaikeidenkin tunteiden kohtaamiseen.

Vuoden aikana luomme myös tutkimusviestinnän tiekartan, jonka tehtävä on avata kullekin henkilöstömme jäsenelle oma rooli ja tehtävät viestijänä eri tilanteissa ja tutkimuksen eri vaiheissa. Koska myös viestinnän vaikuttavuutta pitäisi pystyä jollain tavalla mittaamaan, on viestinnän tavoitteiden mit-

taamista mietittävä jo kunkin tutkimushankkeen alkuvaiheessa. Tämä vaatii yhteistyön tiivistämistä tutkijoiden ja viestinnän välillä.

EROTTUVA NIMI JÄÄ MIELEEN

Organisaation uudelleen nimeäminen on aina sekä riski että mahdollisuus. Itse olemme olleet tyytyväisiä siihen, että uusi nimemme on luonut meille jo nyt aikaisempaa enemmän tilaa kertoa siitä, mitä teemme ja mitä todella osaamme. Vuonna 2022 puhumme enemmän soveltavan taloustieteen tarjoamista mahdollisuuksista yhteiskunnan kehittämisessä.

Saimme kuluneena vuonna harjoitella infograafien ja videoiden tekemistä Taloustieteen taju -hankkeessa ja muissa yhteyksissä. Saamiamme oppeja hyödyntäen tuotamme alkuvuodesta Laboresta esittelyvideon, jossa kiteytämme historiamme, missiomme sekä toimintamme ytimen pariin minuuttiin. Video viedään verkkosivuillemme ja jatkossa esitämme sitä eri tilaisuuksissa, jossa Laborea tehdään tunnetuksi. On tärkeää, että uusi organisaationimi iskostuu ihmisten mieleen. Pyrimme jatkossa muutenkin kehittymään

Labore

tiedon visualisoinnissa ja yleistajuistamisessa, ja panostamaan siihen aina, kun otollinen tilaisuus tarjoutuu ja resurssit ovat riittävät.

ETÄTYÖSTÄ HYBRIDITYÖHÖN

Olemme kahden vuoden ajan saaneet opetella etätyö- ja kokouskäytäntöjä. Korona-rajoitusten hellittäessä alkuvuoden aikana palaamme uuteen todellisuuteen, jossa etätyöllä on suurempi rooli työn tekemisen arjessa kuin ennen korona-aikaa. Toisin sanoen, siirrymme Laboressa työn tekemisen hybridimalliin. Uusi tilanne vaatii, että viestinnässä tuemme henkilöstöä yhteisten, uudistuneiden viestintäkäytäntöjen omaksumisessa. Samaan teemaan liittyen päivitämme intrajärjestelmiämme ja pyrimme tuomaan tärkeät tiedot nykyistä helpommin koko henkilöstön saataville.

Vaikka otimme menneenä vuonna suuria edistysaskelia työyhteisömme kehittämisessä, on kehitystyötä jatkettava systemaattisesti eteenpäin vastakin. Työyhteisön arvojen ja toimintaperiaatteiden sisäistäminen on jatkuvaa vuorovaikutusta, jonka eteen teemme määrätietoista työtä. Myös paluu korona-ajan etätyöstä uuteen hybridimalliin haastaa työyhteisöä, sillä meidän on raivattava uusi tila ja aika myös epämuodolliselle vuorovaikutukselle.

ESSI LINDBERG
viestintäpäällikkö

M&A-PODCAST

M&A-podcast on Mika Malirannan ja Matti Apusen talouspoliittinen podcast, jota rahoittaa Väinö Tannerin säätiö. M&A on samalla asialla kuin T&Y-lehti eli kerrotaan taloustieteellisestä ja yhteiskunnallisesta tutkimuksesta, annetaan tilaa moniäänisille puheenvuoroille, jotka on suunnattu

monipuoliselle ja laajalle kuuntelijakunnalla.

M&A:n suosio on kasvussa ja kehityksen odotetaan jatkuvan. Vuoden aikana pyritään myös hankkimaan rahoitusta seuraavalle tuotantokaudelle, joka pitäisi alkaa loppusyksynä 2022.

Talous & Yhteiskunta -lehti

Talous & Yhteiskunta-lehti (T&Y) uudistui 2021 loppupuolella. Uudistuksella tavoittelemme lehden lukijapohjan laajentamista. Lehti haluaa tavoittaa uutta yleisöä samalla palvelen edelleen vanhaa lukijakuntaa parhaalla mahdollisella tavalla.

Talous ja taloustiede mielletään usein yhteiskunnan eliitin ja akateemisten norsunluutornien asiaksi. Näin ei kuitenkaan ole, vaan talous vaikuttaa koko kansan elämään. T&Y pyrkii näyttämään ihmisille, kuinka taloustieteen lainalaisuudet ja talouspoliittiset päätökset vaikuttavat heidän arkeensa. Paitsi paperille painettuna lehti on myös luettavissa Laboren verkkosivuilla.

Vuonna 2022 T&Y-lehti jatkaa samoilla linjoilla kuin aikaisempina vuosina, mutta uudistuneena. Lehti osallistuu ja tarjoaa sytykkeitä talous- ja yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun. Tarjoamme syvällisiä, monipuolisia ja moniäänisiä puheenvuoroja, joilla on aikaisempaakin monipuolisempi ja laajempi lukijakunta.

Labore

